

Posudek na bakalářskou práci Lenky Brixové: Metody zjišťování sociálního statutu u hlodavců a urinální značkování samců hraboše polního.

Předložená bakalářská práce je dílko poměrně impozantní, neboť představuje nejenom kvalitní rešerši na porovnání metod stanovení sociální dominance se zhodnocením použitelnosti pro hraboše polního, ale i vlastní vyhodnocená a patřičně diskutovaná data. Literární přehled (21 stran) je dobře napsaný, autorka čtenáře snadno přesvědčí, že se v problematice vyzná. Přestože u nás panuje názor, že s množstvím citovaných pramenů se snižuje podíl těch čtených, zde jsem i při obrovském množství literatury (113 citací) přesvědčen, že tomu tak není. Oceňuji i to, že pokud se autorka k literatuře přímo nedostala, patřičně to uvedla. Při tak rozsáhlém textu je zarážející, jak málo se dá práci vytknout po formální stránce. Nejsou zde téměř žádné typografické nebo (nedejbože) pravopisné prohřešky. Neuvěřitelné. Literární část nebudu moc komentovat, neboť by mé komentáře musely být nutně hnidopišské; maximálně se trochu lišíme v pohledu na některé skutečnosti. Jedinou věc bych zmínil. Tou je ne úplně přesvědčivá manipulace se čtenářem vedoucí ho k názoru, že urinální značkování je ze všech metod na zjišťování sociální dominance ta nejlepší a že všechny ostatní metody nebohým testovaným objektům jen zbytečně ubližují. Obávám se, že pokud chceme studovat sociální dominanci, musíme dát zvířatům možnost ji projevit. Pokud nechceme zvířátka vůbec stresovat, je třeba studovat něco úplně jiného.

Co se týká vlastního experimentu pár komentářů a dotazů bych měl:

- Práce má šest cílů. První tři jsou v textu patřičně diskutovány, další (vliv velikosti vrhu, počtu sourozenců stejného pohlaví a příbuznosti na intenzitu značkování) se poprvé objevují až tady. Pokud se je autorka rozhodla testovat, mají asi nějakou relevanci a měly by tedy být v úvodu být zmíněny.
- Dá se močení a anogenitální značení rozlišit v UV?
- Přestože autorka věnuje hodně místa vysvětlení, že je dobré mít jediného oponenta, já o tom přesvědčen nejsem. Je-li samec jediný, může se stát, že se vybere nějaký degenerát nebo že se s velkým počtem opakování může měnit jeho chování (což se nakonec ukázalo). V textu mi chybí informace o jeho stáří a věze.
- Hraboši byli rozděleni do kategorií podle toho, jak se lišili v testech na: „zvýšili“, „snížili“, „neutrální“. „Snížili a zvýšili“ byly ti, kteří se oproti prvnímu testu jakkoliv lišili na jednu či druhou stranu? Nebo v tom byl nějaký algoritmus? Pokud ano, měl by být zmíněn.
- Velká část prvního odstavce na str. 29 do výsledků nepatří – to je metodika.
- Věta typu: „vzhledem ke své fyzické převaze nad ostatními příslušníky druhu se vyznačují zvýšeným sebevědomím. Jsou si vědomi faktu, že v případě střetu jim nebude činit problém soupeře přeprat, a proto pro ně není natolik nezbytné snažit se střetu zabránit“ je na můj vkus zbytečně antropomorfizující. Pokud by to byla pravda, relativizuje to celou práci.
- Nakonec můj oblíbený dotaz - zajímalo by mne, jak (a kde) si autorka představuje, že takové projevování dominance probíhá v přírodě? Značkují samci úplně všude, kde se pohybují, nebo jen v okolí samičích nor, popř. v norách? Zůstává samec po spáření se samicemi nějakou dobu v noře? Pokud samec nezůstává, moc nevěřím že pachová stopa dalšího samce od návštěvy odradí. Pokud se samci potkají v norách samic, svou dominanci si jsou určitě schopni projevit mnohem snadněji než urinálním značkováním.

Narozdíl od myši, potkanů si myslím, že hraboš nebude asi úplně dobrý model na takovou studii, což se ostatně ukázalo (ale i takové práce jsou hodnotné). Ukázalo se, že značení hrabošů je asi individuálně specifické, spíše než s dominancí může souviset s personalitou,

což autorskému týmu určitě udělalo radost. Přes mé drobné připomínky musím konstatovat, že práce (respektive práce dvě) je povedená, autorka prokázala, že je schopná samostatně pracovat, výsledky prezentovat smysluplným textem, a proto nemám nejmenších pochyb o jejím obhájení a navrhuji hodnocení výborně.

Radim Šumbera

Rad 3.6.08